

Cultuurtraject 12-16 na de pilotfase

Het CULTUURTRAJECT 12 - 16 na de pilotfase

Rapportage van een onderzoek

Bert de Groot B.V.

Marjo van Hoorn, LOKV

Utrecht/Amsterdam

November 1999

INHOUDSOPGAVE

1.	INLEIDING	
1.1	Achtergrond	3
1.2	Doel van het onderzoek	4
1.3	Uitvoering van het onderzoek	4
1.4	Rapportage	6
2.	DE PROJECTEN CULTUURTRAJECT VANAF 1997	8
2.1	Stand van zaken	8
2.2	Financiën	9
2.3	Knelpunten	9
2.4	Evaluatie	10
3.	VOORTGEZET ONDERWIJS	11
3.1	Geïnterviewde scholen	11
3.2	Oordeel over de inhoud van de cultuurtrajecten	12
3.3	Samenwerking met de steunfunctie-instellingen	12
3.4	Succesfactoren	12
3.5	Scholen zonder cultuurtraject	12
3.6	Extra culturele activiteiten	13
3.7	Uitbreidingsplannen	15
3.8	Knelpunten	15
3.9	Advisering	16
3.10	Imago van de steunfunctie-instellingen	16
4.	CULTURELE INSTELLINGEN	17

4.1	Geïnterviewde culturele instellingen	17
4.2	Afzet in het kader van de cultuurtrajecten	18
4.3	Samenwerking rond de cultuurtrajecten	18
4.4	Succesfactoren	18
4.5	Instellingen die niet deelnemen	19
4.6	Extra aanbod voor jongeren van 12-16 jaar	19
4.7	Ontwikkeling van nieuw aanbod	21
4.8	Knelpunten	21
4.9	Samenwerking met de steunfunctie-instellingen	22
4.10	Advisering	22
4.11	Imago van de steunfunctie-instellingen	23
5.	Amsterdam	
5.1	Werkwijze	25
5.2	Samenvatting van bevindingen	25
6.	Conclusies	28

BIJLAGEN

1.	Lijst met informanten
2.	Tabellen Voortgezet Onderwijs
3.	Tabellen Culturele instellingen

DEELRAPPORTEN

Deelrapport 1	Cultuureducatie voor jongeren in regio Den Helder
Deelrapport 2	Cultuureducatie voor jongeren in Deventer
Deelrapport 3	Cultuureducatie voor jongeren in Enschede
Deelrapport 4	Cultuureducatie voor jongeren in de provincie Utrecht
Deelrapport 5	Cultuureducatie voor jongeren in Nijmegen
Deelrapport 6	Cultuureducatie voor jongeren in regio Arnhem
Deelrapport 7	Cultuureducatie voor jongeren in Zuid-Holland
Deelrapport 8.	Cultuureducatie voor jongeren in Amsterdam

1. INLEIDING

1.1 Achtergrond

'Steunfunctie-instellingen dienen een grotere rol te vervullen bij het tot stand brengen van structurele samenwerkingsrelaties tussen het voortgezet onderwijs en culturele instellingen'. Dat is een van de opmerkingen uit de Vervolgotitie Cultuur en School¹. Uit recent uitgevoerd onderzoek naar de positie, het imago en de werkzaamheden van de steunfunctie-instellingen voor het voortgezet onderwijs blijkt - onder andere - dat deze nog over te weinig marktgegevens beschikken om zich in hun werkgebied goed te kunnen profileren².

Het LOKV wil de steunfunctie-instellingen stimuleren om zich beter te profileren in het voortgezet onderwijs. Het instituut doet dit door samen met hen proefprojecten voor het voortgezet onderwijs op te zetten zoals 'het Cultuurtraject 12-16'³, 'CKV1' en 'CKV-vmbo'.

Het pilot project Cultuurtraject 12-16 jaar

In 1995 startte op tien locaties het LOKV pilot-project Cultuurtraject 12-16 jaar. Met dit project beoogde het LOKV structurele(re) samenwerkingsverbanden tussen steunfunctie-instellingen, lokale of regionale culturele instellingen en het voortgezet onderwijs tot stand te brengen. Deze doelstelling geldt ook voor de opvolger van de pilot, *het Cultuurtraject II*: de samenwerking tussen scholen en culturele instellingen moet leiden tot een netwerk van voorzieningen op het terrein van kunst en cultuur voor jongeren van 12 tot 16 jaar. Bij het Cultuurtraject II voert het LOKV een ander beleid dan destijds bij de pilot. Het instituut adviseert bij de voorbereiding en de uitvoering van het project, verzorgt begeleiding tijdens de uitvoering en kent een stimuleringsbijdrage toe voor de kosten van culturele activiteiten. Om deze werkzaamheden goed te kunnen uitvoeren is het van belang te weten hoe de oorspronkelijke Cultuurtrajecten nu functioneren. Samen met Bureau Bert de Groot heeft het LOKV daarom een 'stand van zaken'-onderzoek op negen van de tien locaties uitgevoerd. Regioplan Onderwijs en Arbeidsmarkt heeft op verzoek van het LOKV een zelfde onderzoek op de tiende locatie, in Amsterdam, uitgevoerd. In dit rapport is ook het verslag van het Amsterdamse onderzoek opgenomen.

1.2 Doel van het onderzoek

Voor het LOKV is het van belang om bij de uitvoering van het Cultuurtraject II te weten hoe de eerste Cultuurtrajecten 12-16⁴ op dit moment functioneren, welke knelpunten zich voordoen of hebben voorgedaan, en welke oplossingen daarvoor gevonden zijn. Het is bovendien de bedoeling dat de uitkomsten uit het onderzoek de steunfunctie-instellingen een inzicht verschaft in hoe zij zich (beter) kunnen profileren als partner in cultuureducatie voor jongeren van 12-16 jaar.

1.3 Uitvoering van het onderzoek

Het deel van het onderzoek dat door LOKV en Bureau Bert de Groot is verricht, richtte zich op de cultuurtrajecten in de werkgebieden van de volgende steunfunctie-instellingen:

1. Edu-Art Oost te Doetinchem
2. Edu-Art Zuid te Nijmegen
3. Triade te Den Helder
4. Kreatief Centrum de Leeuwenbrug te Deventer
5. Concordia Kunst & Cultuur te Enschede
6. Kunstgebouw te Rijswijk
7. Kunst en Cultuur Eemland te Amersfoort
8. Stichting Kunstzinnige Vorming Utrecht Zuid-Oost te Zeist
9. Kunst in School te Vleuten

Ook Kunstweb te Amsterdam ontwikkelt sedert 1995 cultuurtrajecten⁵. Omdat - in opdracht van de gemeente Amsterdam - reeds een onderzoek onder culturele instellingen en het voortgezet onderwijs werd uitgevoerd door Regioplan Onderwijs en Arbeidsmarkt, besloot het LOKV dit bureau ook het onderzoek naar het Cultuurtraject 12+ in Amsterdam te laten uitvoeren. Daarbij is gebruik gemaakt van de vragenlijsten uit het onderzoek van LOKV/ Bureau Bert de Groot, zodat de resultaten van het Regioplan onderzoek voor een belangrijk deel vergelijkbaar zijn met de resultaten in deze rapportage.

Het onderzoek bestond uit drie delen:

---

¹ Cultuur en School, Vervolgotitie. Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, Den Haag, 1999.

² Tussen kunst en onderwijs. Eindrapportage van een strategische beleidsverkenning van het steunfunctiewerk kunstzinnige vorming. Bureau Advies Research Training (B.A.R.T.), Gouda 1999;
Inventarisatieonderzoek Cultuur en School, deel 1: aanbod Cultuureducatie. LOKV, Utrecht 1998.

³ Zie: Onderzoek Cultuurtrajecten 12-16; nieuwe initiatieven in de kunsteducatie. SCO Kohnstamm Instituut/LOKV, Amsterdam, 1997.

⁴ Verder te noemen: cultuurtrajecten of cultuurtraject.

- (1) een gespreksronde met steunfunctie-instellingen;
- (2) telefonische interviews met culturele instellingen;
- (3) telefonische interviews met instellingen voor voortgezet onderwijs.

In het *eerste deel* van het onderzoek zijn gesprekken gevoerd met de coördinatoren voortgezet onderwijs van de steunfunctie-instellingen. Tijdens deze gesprekken is de stand van zaken in de regio geïnventariseerd. Voorts is nagegaan of aan de twee vragenlijsten voor de culturele instellingen c.q. het voortgezet onderwijs die voor het tweede en derde deel van het onderzoek dienden, speciaal voor het betreffende werkgebied relevante vragen toegevoegd moesten worden. Dat bleek alleen in Enschede en Deventer het geval.

Het *tweede deel* bestond uit telefonische interviews met culturele instellingen in de werkgebieden van de steunfunctie instellingen. Daar zijn twee vragenlijsten voor ontwikkeld: één voor scholen en één voor de instellingen. De vragen gingen onder meer in op het functioneren van de cultuurtraject en de mening over de samenwerking met steunfunctie-instellingen. Verder is gevraagd naar andere culturele activiteiten die de culturele instellingen ondernemen voor jongeren en naar knelpunten en behoeften op dit vlak. Per werkgebied zijn maximaal twintig instellingen geïnterviewd waaronder filmhuizen, theaters en muziekzalen, archieven, kunst- en historische musea, bibliotheken en dergelijke. Alleen in de regio van Kunstgebouw te Rijswijk zijn dat meer instellingen geworden, vanwege de omvang van het werkgebied.

Het *derde deel* van het onderzoek bestond uit telefonische interviews met kunst/cultuurcoördinatoren van scholen voor voortgezet onderwijs. Zowel scholen die wel, als die niet samenwerken met de steunfunctie-instelling zijn geïnterviewd per werkgebied steeds tien. Weer was hier het werkgebied van Kunstgebouw een uitzondering; daar zijn 21 scholen geïnterviewd.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de aantallen telefonische interviews die hebben plaatsgevonden.

Tabel 1 Aantal telefonische interviews naar instelling en naar werkgebied

	Culturele instellingen betrokken bij cultuurtraject	Culturele Instellingen niet betrokken bij Cultuurtraject	v.o. scholen betrokken bij Cultuurtraject	v.o. scholen niet betrokken bij Cultuurtraject
Den Helder	4	6	3	4
Deventer	3	5	2	3
Enschede	13	3	5	-
Amersfoort	4	6	7	2
Utrecht Z-O	11	2	7	4
Utrecht West	7	1	5	5
Nijmegen	13	4	7	4
Arnhem	10	5	5	5
Zuid-Holland	14	21	11	10
Amsterdam	5	5	5	5
Totaal	84	58	57	42

1.4 Rapportage

Dit rapport is het *hoofdrapport* van het onderzoek naar de cultuurtrajecten op de pilot locaties.

Het beschrijft allereerst – in hoofdstuk 2 – de stand van zaken vanaf 1997 rond de cultuurtrajecten. Deze beschrijvingen zijn tot stand gekomen op basis van gesprekken met de tien steunfunctie-instellingen. In hoofdstuk 3 komen de scholen voor voortgezet onderwijs (in de negen locaties die door LOKV/ Bureau Bert de Groot zijn onderzocht) aan het woord over hun ervaringen met het project en over hun overige culturele activiteiten. Zij geven ook hun mening over de dienstverlening door de steunfunctie-instellingen. Hierna zijn de culturele instellingen in de negen locaties aan de beurt; in hoofdstuk 4. Onder andere hun ervaringen met de deelname aan het cultuurtraject en hun eventuele andere activiteiten voor het voortgezet onderwijs worden besproken. Ook hun mening over de steunfunctie-instellingen komt aan de orde.

Hoofdstuk 5 bevat de samenvatting van resultaten uit het onderzoek dat in Amsterdam is uitgevoerd door Regioplan Onderwijs en Arbeidsmarkt.

Tot slot staan in hoofdstuk 6 conclusies en aanbevelingen. Deze betreffen onder andere de voortgang van het cultuurtraject na afloop van de eerste, experimentele fase van de LOKV subsidie en de rol van de steunfunctie-instellingen als het gaat om de cultuureducatie in de basisvorming.

deelrapporten

In acht ⁶ deelrapporten is de stand van zaken rond het cultuurtraject in de werkgebieden van de tien pilot locaties beschreven. Hoe is het de steunfunctie instellingen vergaan nadat in 1997 de pilot werd beëindigd? Zetten ze het cultuurtraject voort en zo ja, op welke wijze? Waren er dan knelpunten en zo ja, op welk vlak? En hoe is het financiële gat gedicht?

Daarna komen de scholen voor voortgezet onderwijs en de culturele instellingen aan het woord over hun ervaringen met het cultuurtraject en andere culturele activiteiten die ze ondernemen. Voorts geven de scholen hun mening over de dienstverlening door de drie steunfunctie instellingen. Tenslotte worden conclusies getrokken, onder andere over de voortgang van het cultuurtraject na afloop van de pilot fase en over de rol die de betreffende steunfunctie-instellingen spelen in de cultuureducatie in de eerste fase van het voortgezet onderwijs.

⁶ De rapportage over de drie Utrechtse steunfunctie-instellingen is samengevoegd tot één rapport.

2. PROJECT CULTURTRAJECT

Hoe is het de steunfunctie instellingen vergaan na 1997? Zetten ze het cultuurtraject voort en zo ja, op welke wijze? Als ze werden voortgezet, waren er dan knelpunten en op welk vlak? En hoe is het financiële gat gedicht dat ontstond nadat de financiële ondersteuning van het LOKV ophield?

Om op deze vragen antwoord te kunnen geven, zijn gegevens verzameld bij de steunfunctie-instellingen over de stand van zaken rond hun cultuurtraject, over de periode 1997 - 1999.

2.1 Stand van zaken

Het blijkt dat de pilot van destijds een solide basis heeft gevormd voor het beleid voortgezet onderwijs van de steunfunctie-instellingen. Ze gingen allemaal door op het destijds ingeslagen pad: naar een netwerk van voorzieningen op het terrein van kunst en cultuur voor jongeren van 12 tot 16 jaar, waardoor onder andere meer kunstdisciplines in de basisvorming van de deelnemende scholen geïntroduceerd worden en ook het culturele klimaat verbetert.

Op alle locaties breidden de steunfunctie-instellingen de samenwerking met scholen, culturele instellingen en gemeenten uit. In de meeste gevallen bleef het aanbod – dat overigens uitgebreid werd - en de formule hetzelfde als in de pilot-periode tijd ⁷. Alleen Enschede (Concordia) veranderde de Jong Kunst Week aanpak; in plaats van dat leerlingen naar de culturele instellingen gingen kwamen de instellingen nu naar de scholen. En Arnhem (Edu Art Gelderland) besloot om per school maatwerk te gaan leveren in plaats van elke school hetzelfde programma aan te bieden. Deventer (De Leeuwenbrug) maakte een nieuwe start en sinds 1998 is daar nu een groep met vertegenwoordigers uit culturele instellingen, de gemeente en de scholen die gezamenlijk plannen ontwerpt voor de scholen in de stad.

In hun pogingen een netwerk van voorzieningen te scheppen voor cultuureducatie in de basisvorming, leggen de steunfunctie- instellingen het accent op het scheppen van voorwaarden voor *regelmatig terugkerende* evenementen. Hun inspanningen zijn daarmee te karakteriseren als structuur geïntendeerd. Ze richten zich op de school als organisatie, niet op individuele docenten en werken met contactpersonen die namens de school kunnen optreden. Met culturele instellingen werken ze op dezelfde wijze. De steunfunctie-instellingen trachten scholen te helpen bij de keuze uit het culturele aanbod; ze zorgen voor de voorbereiding op het bezoek aan culturele activiteiten en rekenen de eventuele begeleiding tijdens het bezoek ook tot hun werkzaamheden. In sommige gevallen zijn ze daarbij over gegaan tot maatwerk. Het valt voorts op dat een aantal van hen ook docenten tot hun doelgroep gaan rekenen; deze krijgen dan een uitnodiging om het aanbod ook zelf eerst te zien en te beoordelen op geschiktheid voor hun leerlingen.

2.2 Financiën

Alle steunfunctie-instellingen hebben hard gewerkt aan de tot standkoming van een solide financiering voor de cultuurtrajecten. Immers, na afloop van de pilot werd al geconstateerd dat als deze financiering ontbreekt, de voortzetting en uitbreiding van een cultuurtraject problematisch zou zijn. Alle instellingen hebben zich beijverd om extra middelen aan te boren, onder andere door lange termijn contracten te sluiten met gemeenten en provincies. Een aantal van hen verhoogde de prijs per leerling voor het aanbod, maar zocht ook – en vond – gemeenten en provincies bereid om een subsidie toe te kennen. In een aantal gevallen gaan die direct naar de scholen, in andere gevallen gaan ze naar de steunfunctie-instelling zelf, geoordekt voor kunsteducatieve activiteiten voor de basisvorming.

2.3 Knelpunten

De knelpunten die de steunfunctie-instellingen ervaren op het gebied van de cultuurtrajecten spelen zich af op drie niveaus: op dat van de scholen, van de gemeenten en op dat van de culturele instellingen. Twee steunfunctie-instellingen – Edu Art Gelderland Regionaal steunpunt Zuid en Triade – melden overigens geen knelpunten te ervaren. Het knelpunt op het niveau van de *scholen* is dat - hoewel op veel scholen wel degelijk extra curriculaire culturele activiteiten plaatsvinden- deze vaak afhankelijk zijn van de vrijwillige inzet van een of enkele docenten. Bovendien worden ze incidenteel gefinancierd. Er is zelden sprake van een consistent kunsteducatiebeleid op scholen, waarvoor tijd, faciliteiten en middelen beschikbaar zijn. Ook bij de *gemeenten* knelt dat kunst/cultuur educatiebeleid voor de eerste fase van het voortgezet onderwijs nog lang niet altijd op de agenda staat. Bovendien is het zo dat – indien er sprake is van aandacht voor kunsteducatie voor het onderwijs – de gemeenten aan verschillende culturele instellingen subsidies verstrekken. Voor een structurele samenwerking en (dito) voorzieningen is dat niet altijd een gelukkige keuze. Een knelpunt op het niveau van de *culturele instellingen* is – dat hoewel de relatie steeds beter wordt en de samenwerking groeit – er op dat laatste punt nog gevoeligheden te liggen. Afspraken worden niet nagekomen en men klaagt (overigens wederzijds) over de tijd die het vergt om tot overeenstemming te komen. Voorts blijkt dat kleine culturele instellingen, hoe graag ze dat ook zouden willen, simpelweg niet kunnen voldoen aan de vraag van de steunfunctie-instellingen. Ze hebben er het geld en de mankracht niet voor.

---

7. Zie voor meer gedetailleerde gegevens de respectieve Deelrapporten .

2.4 Evaluatie

De meeste steunfunctie-instellingen plegen één of andere vorm van evaluatie. Helaas is van een klein aantal niet bekend of ze aan een of andere vorm van evaluatie doen; zij hebben daar geen gegevens over verstrekt. De evaluaties hebben geleid tot zinvolle aanpassingen, zoals bijvoorbeeld te lezen valt in de deelrapporten over Deventer en Arnhem. Kunstgebouw Rijswijk heeft in 1998 zelfs een professioneel bureau⁸ ingeschakeld, dat een drietal groepen participanten ondervroeg: gemeente ambtenaren, coördinatoren van scholen en medewerkers van Kunstgebouw.

Bij de andere steunfunctie-instellingen vindt meestal een evaluatie plaats in de vorm van afrondende gesprekken met de scholen en de culturele instellingen. Triade (Den Helder) voert – naast gesprekken met docenten en coördinatoren – ook gesprekken met leerlingen. Hun oordeel over het aanbod weegt zwaar voor de instelling.

---

⁸ Het betreft hier Bureau DUO Market Research.

3. VOORTGEZET ONDERWIJS

In dit hoofdstuk zijn allereerst de ervaringen van de scholen met cultuurtrajecten beschreven. Vervolgens komen de activiteiten, plannen, knelpunten en behoeften op het gebied van cultuureducatie van scholen voor voortgezet onderwijs in de aan de orde. Het gaat daarbij zowel om scholen die geen cultuurtraject hebben, als om scholen die dat wel hebben. De scholen doen verder uitspraken over het imago van de steunfunctie instellingen en geven suggesties ter verbetering van hun dienstverlening.

3.1 Geïnterviewde scholen

In de negen gebieden die onderzocht zijn, nemen 87 scholen respectievelijk vestigingen van scholen voor voortgezet onderwijs op een of ander wijze deel aan het cultuurtraject. Hiervan zijn 52 scholen in het kader van dit onderzoek geïnterviewd. Daarnaast zijn 37 scholen geïnterviewd die niet deelnemen aan het project.

Tabel 2 Schooltypes van de geïnterviewde instellingen (absoluut)

	Scholen met cultuurtraject	scholen zonder cultuurtraject
Vbo	27	17
Mavo	41	30
Havo	38	26
Vwo	39	27
Totaal aantal geïnterviewde scholen	52	37

Het gemiddeld aantal leerlingen per school is ongeveer 1.025. Gemiddeld per school nemen ongeveer 460 leerlingen deel aan het cultuurtraject.

Het aantal scholen dat deelneemt aan het cultuurtraject neemt toe, zoals hieronder blijkt:

1995-1996	34 scholen
1996-1997	39 scholen
1997-1998	45 scholen
1998-1999	50 scholen

(Zie ook Tabellenboek Voortgezet Onderwijs tabel 1 t/m 5)

3.2 Oordeel over de inhoud van de cultuurtrajecten

Van de 52 scholen met een cultuurtraject vindt 94 procent het aanbod voor het project voldoende gevarieerd. Bijna de helft van de scholen – 48 procent - vindt bovendien dat het aanbod aansluit bij de lesprogramma's. Tweeënvertig procent vindt dat niet het geval is, maar vindt dit geen bezwaar. Tien procent van de scholen vindt dit wél een bezwaar en geeft suggesties⁹ ter verbetering. Op de vraag of het aanbod aansluit of heeft gesloten bij de interesses van de leerlingen antwoordt 81procent met 'ja' en 17 procent met 'nee'.

(Zie ook Tabellenboek Voortgezet Onderwijs tabel 6 t/m 8)

3.3 Samenwerking met de steunfunctie-instellingen

Ruim 70 procent van de scholen is tevreden over de samenwerking met de steunfunctie-instellingen. Vijftien procent van de scholen is ontevreden; die ontevredenheid betreft de communicatie (rommelig, teveel vergaderingen), slechte planning en teleurstelling over het aanbod.

(Zie ook Tabellenboek Voortgezet Onderwijs: tabel 10)

3.4 Succesfactoren

De deelnemende 52 scholen is gevraagd dankzij welke voorwaarden het mogelijk is geweest om het cultuurtraject op hun school te continueren. Het feit dat de logistiek en organisatie is uitbesteed aan de steunfunctie-instellingen noemt 77 procent van de scholen als factor voor het succes. Vijftig procent noemt ook het draagvlak dat in de school is gecreëerd als belangrijke factor en eveneens vijftig procent noemt het extra geld dat beschikbaar is gesteld. Slechts één school noemt het gratis beschikbaar stellen van faciliteiten als succesfactor.

(Zie ook Tabellenboek Voortgezet Onderwijs: tabel 11)

⁹ Zie hiervoor de respectieve Deelrapporten.

3.5 Scholen zonder cultuurtraject

Aan de 37 scholen die niet deelnemen aan het cultuurtraject is gevraagd waarom zij dat niet hebben meegedaan. 'Niet uitgenodigd' of 'niet benaderd', noemt 32 procent als reden. Omdat het cultuurtraject niet beschikbaar was in hun gemeente, omdat deelname te duur was of omdat het aanbod niet aansluit bij de behoefte of het niveau van de school, dit zijn de diverse andere redenen die 43 procent noemt. En een kwart van de geïnterviewde niet-deelnemers weet niet waarom zij niet hebben meegedaan. Van de scholen zonder cultuurtraject werkt 43 procent wél op andere terreinen samen met de steunfunctie-instellingen.

De scholen die in het geheel niet samen werken met steunfunctie-instellingen tenslotte geven hiervoor als redenen op dat ze te weinig geld hebben voor cultuureducatie, dat de steunfunctie-instelling te ver weg is, dat ze liever direct samen werken met professionele kunstinstellingen, of dat zij niet bekend zijn met het werk van de steunfunctie-instelling.

3.6 Extra culturele activiteiten

In deze en de hiernavolgende paragrafen van dit hoofdstuk wordt gerapporteerd over beide schoolgroepen tezamen: zij die wel, en zij die niet deelnemen aan het cultuurtraject.

Gevraagd is aan de 89 scholen of zij momenteel buiten de reguliere kunstvakken in het curriculum en - indien van toepassing - buiten het cultuurtraject, nog extra culturele activiteiten voor jongeren van 12-16 jaar aanbieden. Het blijkt dat 22 procent dit niet doet. Daarbij valt op dat de scholen die *meedoen* aan het cultuurtraject vaker niets extra's doen op cultureel gebied dan de scholen die *niet meedoen* (26 procent versus 19 procent). Dit is wellicht te verklaren: de scholen die niet meedoen aan het cultuurtraject zullen als alternatief hiervoor andere culturele activiteiten ontwikkelen.

De andere scholen (76 %) bieden wel extra culturele activiteiten aan, die overigens nogal uiteenlopend zijn. Deze scholen bieden activiteiten in meerdere disciplines aan, zowel met actieve als receptieve elementen. Onderstaande tabel geeft daarvan een overzicht.

Tabel 3 Extra culturele activiteiten *buiten* de curricula en cultuurtrajecten (in percentages)

	Actief in school	Receptief in school	Actief buiten school	receptief buiten school
Tentoonstelling	9	1	16	38
Klassieke muziek	19	12	4	6
Niet-klassieke muziek	36	22	-	6
Toneel	52	30	4	16
Dans	20	12	-	-
Musical/opera	32	10	6	-
Film	-	19	-	28
Literaire voordracht	4	9	-	4
Tentoonstelling historisch	3	1	9	23
Archief	-	-	-	-
Bezoek hist. Monument	-	-	6	10
Adoptie monument	-	-	6	-
Kortings-Regeling	-	-	3	16
Open dag cult. Instelling	-	-	-	1
Cultureel maatwerk	16	10	13	3
Anders	7	-	10	1

(Zie ook Tabellenboek Voortgezet Onderwijs tabel :14 t/m 18)

Bij de buitenschoolse activiteiten die scholen ondernemen scoren de receptieve activiteiten het hoogst, met als absolute topper het bezoek kunsttentoonstelling en daarna de film. Binnenschools scoren actieve activiteiten het hoogst, met toneel als eerste en met als goede tweede(n), het maken van niet-klassieke muziek (bandjes) en de musical/muziektheatervoorstelling. In zijn algemeenheid ondernemen scholen weinig literaire activiteiten (zowel actief als receptief niet) en ook activiteiten op het gebied van cultureel erfgoed zijn niet populair.

3.7 Uitbreidingsplannen

Hebben de scholen plannen het cultureel aanbod voor 12-16-jarigen in de toekomst uit te breiden? Een cultureel aanbod dat ze buiten de reguliere culturele vakken in het curriculum - en indien van toepassing - buiten het project Cultuurtraject van plan zijn te introduceren?

Van de 89 scholen zegt 42 procent dat ze nieuwe culturele activiteiten *voor de basisvorming* willen ondernemen. Van de 76 scholen met vbo/mavo heeft 54 procent nieuwe, culturele activiteiten in voorbereiding voor *de hoogste leerjaren*. En 51 van de 66 scholen met havo/vwo (77 %) bereiden nieuwe activiteiten voor *de tweede fase* voor. Tien van 89 scholen geven te kennen dat ze niet bezig zijn nieuw cultureel aanbod te realiseren.

(Zie ook Tabellenboek Voortgezet Onderwijs: tabel 19)

3.8 Knelpunten

Het is opvallend dat de bij 79 scholen die wel nieuw aanbod (willen) introduceren, een groot percentage (namelijk 68) samen werkt met een steunfunctie-instelling. Verder werken deze scholen samen met podia (44 %), musea (22 %), filmhuizen (20 %), bibliotheken (20 %), gemeenten (6 %) en provincie (3 %), theatergroepen (8%), een dansgroep (1%) en diverse andere instellingen (28 %). Het is daarbij opmerkelijk dat zich bij deze samenwerking nauwelijks knelpunten voordoen. In het oog springt verder dat geen enkele van de geïnterviewde scholen samenwerkt met een archief of orkest. Elf procent van de 79 scholen werkt met geen enkele culturele instelling samen bij de realisering van nieuw aanbod.

Als er knelpunten genoemd worden bij de uitbreidingsplannen, is het meest genoemde de *financiering*. Tweederde van de scholen heeft op dit gebied problemen.

Met de *uitvoering* van cultuureducatieve activiteiten heeft 24 procent van de scholen problemen en bij *ontwikkeling* van ervan ondervindt twintig procent moeilijkheden. Ruim twintig heeft geen problemen op de genoemde punten, maar een belangrijk deel daarvan betreft de scholen die weinig culturele activiteiten ontplooiën.

(Zie ook Tabellenboek Voortgezet Onderwijs: tabel 21 t/m 24)

3.9 Advisering

Tot wie richten de scholen zich voor informatie of advies, als ze plannen hebben om extra culturele activiteiten te ondernemen? Slechts een enkeling van de scholen die extra activiteiten ondernemen (3%), roept *geen* hulp in bij het verkrijgen van advies of informatie. Tweederde van de scholen noemt de steunfunctie-instellingen als bron voor advies en informatie en 39 procent noemt culturele instellingen in de regio als bron voor informatie of raad. Verder wenden de scholen zich tot het plaatselijk cultureel platform (14%), collega-onderwijsinstellingen (10%), gemeente of provincie (5%) en een enkele school wendt zich tot het impresariaat van het LOKV.

Gevraagd is voorts of de scholen behoefte hebben aan (externe) expertise en ervaring op het terrein van cultuureducatie, zoals bijvoorbeeld van de steunfunctie-instellingen. Zestig procent zegt hier geen behoefte aan te hebben. Zij die wel behoefte hebben, willen in de meeste gevallen advies over cultureel aanbod of over de financiering ervan.

(Zie ook Tabellenboek Voortgezet Onderwijs: tabel 20 en 25)

3.10 Imago de steunfunctie-instellingen

Het imago van de steunfunctie-instellingen bij de scholen die meedoen aan het cultuurtraject is over het algemeen positief te noemen. Ook bij de scholen die niet meedoen aan het cultuurtraject zijn de steunfunctie-instellingen bekend, hoewel niet iedere school een uitspraak kan doen over de inhoud van het werk.

Hier volgen enkele uitspraken:

- professioneel, met aandacht voor problemen op scholen, met name de logistiek;
- enthousiast team van mensen die veel voor scholen doen;
- stemmen theater en scholen op elkaar af, doen voorwerk voor scholen
- actief, soms te hoog gegrepen;
- absolute noodzakelijkheid in de gemeente;
- coöperatief, hartelijk, bereikbaar en meedenkend;
- expertisebureau
- sterke organisatie, inspirerend;
- staat nog een beetje aan het begin, wordt wel goed werk gedaan.

Eén steunfunctie-instelling wordt minder goed beoordeeld, dit is hoofdzakelijk te wijten aan overdracht van het project van de ene naar de andere instelling.

Verschillende scholen geven suggesties voor de dienstverlening van de steunfunctie-instellingen. Deze suggesties zijn beschreven in de respectieve Deelrapporten, omdat ze betrekking hebben op de specifieke situatie in een werkgebied.

4. CULTURELE INSTELLINGEN

Dit hoofdstuk begint met de ervaringen van de culturele instellingen die deelnemen of hebben deelgenomen aan het cultuurtraject. Daarna worden ook de ervaringen met educatieve activiteiten van culturele instellingen die hieraan niet hebben meegedaan erbij betrokken. Hun activiteiten voor jongeren buiten het cultuurtraject is beschreven, hun plannen, knelpunten en behoeften als het gaat om de ontwikkeling van nieuw cultuureducatief aanbod. Ook komt het imago van de steunfunctie-instellingen aan de orde en worden suggesties ter verbetering van hun dienstverlening gegeven.

4.1 Geïnterviewde culturele instellingen

Er zijn 79 culturele instellingen geïnterviewd die deelnemen, of hebben deelgenomen aan het cultuurtraject en 53 instellingen die niet deelnemen. Onderstaande tabel geeft een overzicht van het karakter van de instellingen.

Tabel 4 Karakter van de culturele instellingen

	Deelnemer aan cultuurtraject	niet-deelnemer aan cultuurtraject
Theater/concertzaal	23	5
Museum	12	24
Filmhuis	4	-
Bibliotheek	4	14
Archief	1	3
Anders	25	7

Theater/muziekgroep	10	-
Totaal	79	53

Niet alle 79 instellingen hebben de gehele looptijd van het cultuurtraject (vanaf 1995) meegedaan. In 1995-1996 deden 38 instellingen mee, in het schooljaar 1996-1997 participeerden 48 instellingen, in 1997-1998 waren dat er 65 en in 1998-1999 waren 69 bij het project betrokken.

Zoals gezegd, zijn er 53 culturele instellingen geïnterviewd die *niet* deelnemen aan het cultuurtraject. Het bleek vaak moeilijk om in de directe omgeving van de negen onderzoeksgebieden culturele instellingen te interviewen die niet bij het project betrokken zijn (of waren).

Dit wijst er op dat de steunfunctie-instellingen met het cultuurtraject er goed in slagen de culturele instellingen in de omgeving van de scholen te engageren. De meeste instellingen in de gebieden zijn derhalve bevraagd en daarmee is het beeld dat hieronder geschetst wordt dus vrij volledig. (Zie ook Tabellenboek Culturele Instellingen: tabel 1 t/m 4)

4.2 Afzet in het kader van de cultuurtrajecten

Wat zijn de ervaringen van de 79 deelnemende culturele instellingen op het gebied van de afzet van aanbod via de steunfunctie-instellingen aan het voortgezet onderwijs? Ruim zeventig procent heeft daarmee enige ervaring opgedaan en zijn daar redelijk tevreden over. De overige instellingen hebben vaak alleen geparticipeerd met hun reguliere aanbod. Verder is gevraagd of de culturele instellingen (ooit) speciaal aanbod hebben ontwikkeld voor de cultuurtrajecten, en zo ja, wat de positieve én negatieve ervaringen daarmee zijn. Bijna zestig procent heeft speciaal aanbod ontwikkeld voor de cultuurtrajecten. De ervaringen daarmee zijn over het algemeen positief. In een aantal gevallen merken de culturele instellingen op dat de leerlingen niet geïnteresseerd bleken.

(Zie ook Tabellenboek Culturele Instellingen: tabel 5 en 6)

4.3 Samenwerking rond de cultuurtrajecten

Op welke wijze zijn de culturele instellingen op dit moment betrokken bij de cultuurtrajecten? Veertien procent van de 79 instellingen blijkt te zijn gestopt, de overige instellingen zijn nog steeds bij betrokken met activiteiten. Wat zijn zo de positieve én de negatieve kanten van de samenwerking met het voortgezet onderwijs in het kader van het cultuurtraject voor de instellingen? De ervaringen zijn wisselend. Als positief punt wordt het enthousiasme van de scholen genoemd. Negatief wordt de voorbereiding van de docenten op de activiteiten beoordeeld. De organisatorische zaken vergen veel aandacht en op dat punt zijn er ook veel problemen. Het laatste negatieve punt betreft de leerlingen; ze zijn soms amper te motiveren. De ervaringen met de steunfunctie-instellingen zijn over het algemeen goed. Ze zijn 'ideaal als verbinding'. Toch zijn er ook negatieve geluiden. Zo vindt een deel van de culturele instellingen dat de coördinatie door de steunfunctie een puinhoop is; zijn er aanloopproblemen geweest en is de samenwerking te zeer afhankelijk van één persoon. In sommige gevallen vinden de instellingen de steunfunctie te bemoeizuchtig.

(Zie ook Tabellenboek Culturele Instellingen: tabel 7)

4.4 Succesfactoren

Op de vraag dankzij welke voorwaarden het mogelijk is geweest om de cultuurtrajecten voor jongeren in de te continueren, antwoorden de meeste instellingen dat dat is vanwege de subsidie die hiervoor beschikbaar is.

De samenwerking met de steunfunctie-instellingen wordt als tweede succesfactor genoemd en vervolgens – als derde – het enthousiasme van de scholen.

4.5 Culturele instellingen die niet deelnemen

Er zijn 53 instellingen geïnterviewd die niet deelnemen. Een vierde van de hen weet niet waarom zij niet hebben meegedaan (of meedoen) met het cultuurtrajecten. Ruim veertig procent zegt hiervoor niet uitgenodigd te zijn of niet op de hoogte te zijn geweest van het bestaan van het project. Een derde van de instellingen noemt een specifieke reden. Zo blijken sommigen pas te zijn geopend of tijdelijk gesloten te zijn geweest; verschillende instellingen alleen te zijn geopend tijdens het weekend en een aantal heeft gekozen voor het primair onderwijs. 'Geen tijd of te druk' speelt bij een aantal een rol, en als laatste geven enkelen te kennen liever zelf contacten te leggen met het onderwijs.

(Zie ook Tabellenboek Culturele Instellingen: tabel 8)

4.6 Extra aanbod voor jongeren van 12-16 jaar

In deze en de volgende paragrafen van dit hoofdstuk wordt gerapporteerd over alle culturele instellingen samen. Dat wil zeggen zowel over de 79 instellingen die deelnemen of deel hebben genomen aan het cultuurtraject, als de 53 instellingen die daaraan niet hebben deelgenomen.

Geïnterviewd is of de (in totaal 132) geïnterviewde instellingen momenteel cultureel aanbod (buiten het kader van het cultuurtraject) zoals producties, programma's of tentoonstellingen speciaal voor jongeren hebben. Ruim zeventig van de instellingen zegt niet iets dergelijks aan te bieden.

In veel gevallen is dit omdat zij zich beperken tot hun regulier aanbod, aangezien de doelgroep jongeren voor hen geen prioriteit heeft.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de 38 instellingen die wel een aanbod hebben speciaal voor jongeren. Daarin valt op dat het vooral om

vrije producties voor jongeren gaat.

Tabel 5 Overzicht van de 38 instellingen met een aanbod speciaal voor jongeren

	Deelnemer aan cultuurtraject	niet-deelnemer aan cultuurtraject
Cursussen	7	3
Workshops	6	4
Excursies	-	-
Lezingen	-	-
Begeleiding bij tentoonstellingen	4	3
Begeleiding bij voorstellingen	2	-
Samenstellen van lespakketten	1	2
Informatie/advies aan onderwijsinstellingen	4	3
Vrije producties voor jongeren	16	7
Totaal	40	22

Bij deze 38 is nagegaan is of ze tijdens de ontwikkeling van dit aanbod hebben samengewerkt met scholen voor voortgezet onderwijs, met de gemeente, provincie en/of een collega-instellingen.

Tabel 6 Samenwerking van de culturele instellingen bij de ontwikkeling van aanbod (absoluut)

	vbo/ mavo	Havo/vwo	Gemeente	provincie	(andere) culturele instelling
Er is geen samenwerking	17	17	23	28	10
Wel samenwerking, Geen knelpunten	12	11	10	6	24
Wel samenwerking, Met knelpunten	8	9	4	3	3

De meeste samenwerking blijkt er te zijn met collega-instellingen. Met de andere genoemde instellingen of instituties wordt aanzienlijk minder samengewerkt.

Knelpunten doen zich bij de samenwerking met collega-instellingen weinig voor. Met de andere instellingen worden evenwel regelmatig problemen gemeld.

Als het gaat om de samenwerking met scholen noemt men dat docenten weinig enthousiast zijn en zich niet goed voorbereiden. Ook de communicatie met de scholen vormt vaak een probleem. Het probleem met gemeenten is dat ze weinig of geen subsidie verschaffen en een probleem van de samenwerking met de provincie is dat dat veel papierwerk oplevert.

(Zie ook Tabellenboek Culturele Instellingen: tabel 9 t/m 14)

4.7 Ontwikkeling van nieuw aanbod

Gevraagd is of de culturele instellingen van plan zijn nieuw aanbod te ontwikkelen speciaal voor jongeren van 12 tot 16 jaar, zowel aanbod voor het voortgezet onderwijs als producties voor de 'vrije tijd'. Van de 132 instellingen zijn er 62 die dit van plan zijn (47%). Van de instellingen die dit van plan zijn (53%) noemen een aantal dat jongeren geen doelgroep is, dat zij een aanbod hebben dat voor iedereen toegankelijk is, of dat zij simpelweg de capaciteit niet hebben om nieuw, jongeren aanbod te ontwikkelen.

(Zie ook Tabellenboek Culturele Instellingen: tabel 17)

4.8 Knelpunten

Welke knelpunten ervaren de instellingen bij de ontwikkeling, de uitvoering, de promotie en/of financiering van kunsteducatieve activiteiten voor het

voortgezet onderwijs? Dertig procent van de culturele instellingen meldt geen knelpunten. De overige zeventig procent daarentegen heeft wel knelpunten, in de meeste gevallen hebben ze problemen bij de financiering (61%), maar ook de ontwikkeling en uitvoering van activiteiten voor het voortgezet onderwijs zijn belangrijke knelpunten (resp. 50% en 48%). Onderstaande tabel geeft een overzicht van de antwoorden.

Tabel 7 Instellingen met knelpunten bij kunsteducatieve activiteiten (absoluut)

Aantal instellingen	
geen knelpunten	19
knelpunten bij de ontwikkeling	31
knelpunten bij de uitvoering	30
knelpunten bij de promotie	12
knelpunten de financiering	38
totaal instellingen	62

Als we de specifieke knelpunten één voor één bekijken, dan komen de volgende motiveringen daarvoor het vaakst naar voren: bij *ontwikkeling* noemen de instellingen de onzekerheid over de behoefte die er bestaat bij de scholen. Vaak is er ook gebrek aan formatie en tijd en als laatste maken ze er gewag van dat de communicatie met de scholen (nog)niet optimaal is. Bij de *uitvoering* van de activiteiten noemen de instelling de reiskosten, de afstemming op het lesrooster van de scholen en gebrek aan geschikte mankracht. Het grootste knelpunt de *financiering*, wordt deels veroorzaakt door de terugloop van subsidies, maar ook door het gebrek aan 'koopkracht' bij de scholen en de hoge vervoerskosten. Dan blijkt er nog een belangrijk knelpunt te zijn op het gebied van *promotie*; veel instellingen ontbreekt het aan kennis over hoe jongeren te bereiken.

(Zie ook Tabellenboek Culturele Instellingen: tabel 18)

4.9 Samenwerking met de steunfunctie-instellingen

Reeds eerder kwam naar voren dat de culturele instellingen - afgezien van de samenwerking in het kader van het cultuurtraject - regelmatig samenwerken met de steunfunctie-instellingen. Het gaat hier om 63 van de in totaal 132 culturele instellingen (48%) Van die 63 is ruim tachtig procent daar tevreden over. Elf procent heeft negatieve ervaringen en negen procent heeft wisselende ervaringen bij deze samenwerking. De instellingen die niet samenwerken met de steunfunctie-instellingen hebben daar diverse redenen voor. Zo zeggen enkele niet te zijn benaderd door de steunfunctie en kennen sommige het fenomeen steunfunctie helemaal niet. Andere instellingen zeggen zelf over voldoende kennis te beschikken en een direct, eigen contact met het voortgezet onderwijs te prefereren. Een laatste deel van de niet-samenwerkende zegt dit niet te doen omdat ze niet werken voor het onderwijs.

(Zie ook Tabellenboek Culturele Instellingen: tabel 15 en 16)

4.10 Advisering

Hebben de culturele instellingen behoefte aan expertise en ervaring (advies) op het terrein van kunsteducatie van externen, zoals de steunfunctie-instellingen? Van de 132 instellingen hebben er 70 (53%) hieraan geen behoefte, doorgaans omdat zij zeggen zelf over voldoende kennis en contacten beschikken. Maar 62 instellingen zijn wel geïnteresseerd (47%). Tabel 8 laat zien waar zij dan precies behoefte aan hebben.

Tabel 8 Soort advies waaraan culturele instellingen behoefte hebben (in percentages)

Advies over:	%
ontwikkeling lespakketten	17
ontwikkeling cursussen	9
ontwikkeling workshops	12
Onderwijsmethodieken	8
Promotie	13
financiering kunsteducatie	19
regionale samenwerking	20
informatie kunsteducatie van collega-instellingen	17

Van de culturele instellingen heeft bijna de helft behoefte aan advies. Het betreft dan advies over regionale samenwerking, gevolgd door advies over de financiering. Ook advies over de ontwikkeling van lespakketten scoort hoog.

(Zie ook Tabellenboek Culturele Instellingen: tabel 19)

4.11 Imago van de steunfunctie-instellingen

De vraag aan de culturele instellingen was om de steunfunctie-instellingen in enkele woorden te omschrijven. Het beeld dat de culturele instellingen hebben van de steunfunctie-instellingen is in zijn algemeenheid positief, zij het dat zij wat kritischer zijn dan de scholen. Er is vrijwel geen verschil te bespeuren tussen culturele instellingen die deelnemen en de instellingen die niet deelnemen aan het cultuurtraject. Ter illustratie volgen hier enkele uitspraken:

- heel divers, met betrekking tot het voortgezet onderwijs positief;
- heel solistisch maar ook enthousiasmerend;
- men is er heel individualistisch, van hogerhand zou er meer afgestemd en aangestuurd moeten worden;
- inhoudelijk heel sterk, qua marktwerking in ontwikkeling. Qua organisatie opkrabbelend uit een heel diep dal;
- te weinig beeld van deze instelling;
- heel goede intermediair, mits goede mensen;
- een goede partner in kunstzaken;
- onduidelijke communicatie;
- ze doen goed werk, we zouden in de toekomst wel met ze samen willen werken;
- centraal punt voor informatie;
- kunst- en cultuurinstelling die aanbiedt wat anderen niet doen;
- organisatoren, overgeorganiseerd;
- misschien te groot geworden om nog goed te kunnen functioneren.

Een aantal culturele instellingen geeft suggesties voor de dienstverlening van de steunfunctie-instellingen. Deze suggesties zijn beschreven in de respectieve Deelrapporten, omdat ze betrekking hebben op de specifieke situatie in een werkgebied.

5. Amsterdam

5.1 Werkwijze

Het LOKV heeft Regioplan Onderwijs en Arbeidsmarkt verzocht het onderzoek naar het Cultuurtraject 12+ in Amsterdam uit te voeren. Dit hoofdstuk geeft een samenvatting van de bevindingen uit dit onderzoek¹⁰. Op basis van twee vragenlijsten: één voor scholen en één zijn tien scholen voor voortgezet onderwijs en tien culturele instellingen een telefonische geïnterviewd. In de vragenlijsten wordt onder meer ingegaan op het Amsterdamse cultuurtraject en de mening over de samenwerking met Kunstweb. Verder wordt gevraagd naar andere culturele activiteiten bij scholen en instellingen en naar knelpunten en behoeften op het vlak van cultuureducatieve activiteiten. Er zijn steeds vijf scholen en vijf instellingen die wel, en vijf scholen en instellingen die niet deelnemen aan het cultuurtraject geïnterviewd.

5.2 Samenvatting van de bevindingen

Deelname aan het cultuurtraject 12+ is voor scholen voor voortgezet onderwijs in Amsterdam een manier om op structurele wijze aandacht te besteden aan verschillende kunstdisciplines. In Amsterdam speelt Kunstweb een centrale rol bij het cultuurtraject.

Scholen die meedoen aan het cultuurtraject vinden de afstemming van het aanbod redelijk tot goed. Organisatorisch zou de afstemming op sommige punten beter kunnen. Deze scholen vinden dat het aanbod goed aansluit bij de interesses van de leerlingen. Bij de niet deelnemende scholen wordt als reden om niet mee te doen juist genoemd dat het aanbod niet goed aansluit; voor (VBO)-leerlingen zou het te moeilijk zijn. De redenen die scholen verder geven voor het niet deelnemen aan het cultuurtraject zijn overigens zeer verschillend en schoolspecifiek.

Het cultuurtraject 12+ loopt al een aantal jaren in Amsterdam. Volgens de scholen is de belangrijkste reden dat het gecontinueerd kon worden het draagvlak op de scholen. Daarnaast vindt een aantal scholen dat de uitbesteding van de logistiek en de organisatie aan Kunstweb belangrijk is geweest voor de continuering.

Oordeel scholen over Kunstweb

Het beeld dat zowel deelnemende als niet-deelnemende scholen hebben van Kunstweb is over het algemeen positief: "dicht op de kunst", "bereid tot overleg", "professioneel", "goed op de hoogte van wat jongeren raakt". Als negatieve punten worden genoemd dat Kunstweb soms een beetje rommelig is in de uitvoering en nogal sterk gericht op aanbod. De deelnemende scholen zijn over het algemeen positief over de samenwerking met Kunstweb. Als belangrijkste positieve punt komt het contact met Kunstweb naar voren. De kritiek van enkele scholen heeft betrekking op respectievelijk onvoldoende inspraak en de organisatie.

De activiteiten van scholen

Zowel bij de deelnemende scholen als bij de niet-deelnemende scholen zijn er scholen die (extra) culturele activiteiten ontwikkelen en scholen die verder niets doen op dit gebied. De belangrijkste redenen om geen extra activiteiten te ontwikkelen zijn gebrek aan tijd om dergelijke activiteiten prioriteit te geven en omdat culturele activiteiten niet aansluiten bij de leerlingpopulatie. De activiteiten die scholen organiseren zijn zowel actief als receptief, maar weinig zijn alleen actief. De activiteiten vinden zowel buiten als binnen de school plaats maar weinig alleen binnenschools.

Verschillende scholen werken samen met andere instellingen bij het ontwikkelen van nieuw aanbod. Daarbij worden weinig knelpunten ervaren. De scholen zelf maken de keuzes voor het culturele aanbod. Externe instellingen, waaronder Kunstweb, worden desgewenst om advies of informatie gevraagd.

Knelpunten bij de scholen

Zes van de tien scholen ervaren knelpunten bij de ontwikkeling en uitvoering van cultuureducatieve activiteiten. Deze zijn nogal verschillend van aard. Onvoldoende afstemming van het aanbod en praktische knelpunten worden het meest genoemd. Ook ervaren veel scholen knelpunten bij de financiering van culturele activiteiten. Meer dan de helft van de scholen heeft behoefte aan expertise en ervaring op het terrein van cultuureducatie van externen. De meeste behoefte bestaat aan informatie over het cultuureducatief aanbod en aan aanvullend lesmateriaal. Scholen die meedoen aan het cultuurtraject hebben meer behoeften op dit gebied dan niet-deelnemende scholen.

Kunstinstellingen en het cultuurtraject

Voor kunstinstellingen is deelname aan het cultuurtraject een manier om jongeren tussen de 12 en 16 jaar te bereiken en kennis te laten maken met het aanbod van de instellingen. De instellingen die deelnemen aan het cultuurtraject hebben hier over het algemeen positieve ervaringen mee. Er wordt in goed overleg samengewerkt met scholen en scholen waarderen het aanbod. Een enkele keer komt het voor dat instellingen te maken krijgen met leerlingen die het programma verstoren of leerlingen die afhaken. Geld wordt door de instellingen als belangrijkste voorwaarde voor continuering van het cultuurtraject gezien. Daarnaast achten instellingen ook samenwerking met scholen, coördinatie en afstemming van de activiteiten van belang.

Imago Kunstweb bij kunstinstellingen

Zowel de deelnemers als de niet-deelnemers aan het cultuurtraject zijn positief over de samenwerking met Kunstweb. De samenwerking werkt volgens hen stimulerend. Niettemin moet er volgens een aantal instellingen in organisatorisch opzicht nog wel het een en ander verbeteren. De organisatie kan beter, efficiënter en er is meer afstemming en coördinatie nodig. Sommige instellingen voelen zich nog te weinig gekend en gewaardeerd door Kunstweb.

---

¹⁰ Zie voor de totale rapportage deelrapport 8: Cultuureducatie in Amsterdam.

Knelpunten bij de kunstinstellingen

Ook buiten het cultuurtraject organiseren zowel deelnemende als niet-deelnemende instellingen activiteiten voor jongeren van 12 tot 16 jaar. Bij de ontwikkeling van deze activiteiten wordt door de meeste instellingen samengewerkt met het vbo/mavo en havo/vwo-scholen in de regio. Overleg tussen scholen en instellingen is volgens een aantal respondenten noodzakelijk om het aanbod van instellingen goed te kunnen afstemmen op de scholen. Bij deze samenwerking doen zich soms knelpunten voor. Sommige instellingen vinden het moeilijk om een aanbod te ontwikkelen dat geschikt is voor de leerlingen van vbo/mavo-niveau. Verder wordt is een knelpunt dat docenten/coördinatoren van scholen weinig tijd hebben of dat ze onvoldoende kennis hebben op het gebied van kunsteducatieactiviteiten. Eén instelling heeft problemen met het feit dat scholen vaak lang van tevoren willen weten wat het aanbod van de instelling is, terwijl de instelling dat op lange termijn niet altijd kan aangeven. Bij de ontwikkeling van het aanbod heeft een groot deel van de instellingen samengewerkt met andere culturele instellingen. Hierbij hebben zich nauwelijks knelpunten voorgedaan. Een aantal instellingen heeft knelpunten ervaren bij de ontwikkeling, uitvoering, promotie en financiering van activiteiten. Met name de financiering van activiteiten is door de instellingen als knelpunt genoemd. Slechts een deel van de geïnterviewde instellingen ontvangt subsidie voor de activiteiten. De andere instellingen moeten zoeken naar andere fondsen en hebben daar soms moeite mee. Andere knelpunten die de instellingen signaleren zijn dat scholen vaak gebonden zijn aan roosters en schooltijden en dat ze het moeilijk vinden om leerlingen te bereiken en te motiveren om gebruik te maken van aanbod. In het verlengde hiervan heeft een aantal instellingen problemen met de promotie van activiteiten. Men weet niet op welke manier de betrokkenen bereikt kunnen worden.

De meeste instellingen hebben behoefte aan expertise en ervaring van externen op het gebied van kunsteducatie. Er bestaat behoefte aan overleg, ervaringen uitwisselen met collega's, ondersteuning bij het ontwikkelen van didactisch materiaal en workshops.

6. Conclusies

Voor het LOKV is het van belang om bij de uitvoering van het Cultuurtraject II te weten hoe de eerste Cultuurtrajecten 12 –16 op dit moment functioneren, welke knelpunten zich voordoen of hebben voorgedaan, en welke oplossingen daarvoor gevonden zijn. Het is bovendien de bedoeling dat de uitkomsten uit het onderzoek de steunfunctie-instellingen een inzicht verschaft in hoe zij zich (beter) kunnen profileren als partner in cultuureducatie voor jongeren van 12-16 jaar.

In dit hoofdstuk worden conclusies getrokken over de voortgang van de cultuurtrajecten in het land en de rol die de steunfunctie-instellingen kunnen spelen in de cultuureducatie in de basisvorming.

- Geconcludeerd kan worden dat de cultuurtraject na de experimentele fase gecontinueerd zijn zonder de aanvullende subsidie van het LOKV.
- Het aantal scholen dat deelneemt aan een cultuurtraject neemt toe. Waren dat in het schooljaar 1995-1996 nog 34 scholen, in het schooljaar 1998-1999 nemen 50 scholen deel.
- Ook het aantal deelnemende culturele instellingen neemt per schooljaar toe. In vier jaar tijd steeg het aantal van 38 naar 69 instellingen.
- De steunfunctie-instellingen hebben hard gewerkt aan de tot standkoming van een solide financiering voor de cultuurtrajecten. Een aantal verhoogde de prijs per leerling en/of vond gemeenten en provincies bereid aanvullend te subsidiëren.
- De knelpunten die de steunfunctie-instellingen ervaren bij de uitvoering van het cultuurtraject spelen zich af op het niveau van de scholen (geen consistent cultuureducatief beleid); de gemeenten (idem) en op het niveau van de culturele instellingen (communicatie en samenwerking).
- In de meeste gevallen bleef het aanbod en de wijze waarop dat geïntroduceerd werd op de scholen hetzelfde als in de pilot periode. De scholen zeggen tevreden te zijn over dit aanbod; dat het gevarieerd is en aansluit bij de interesses van de leerlingen. Ze merken op dat het aanbod niet altijd aansluit bij de lesprogramma's, maar vinden dat niet bezwaarlijk.
- De culturele instellingen die participeerden in het cultuurtraject zijn tevreden over de afzet van hun aanbod via de steunfunctie-instellingen. Meer dan de helft ontwikkelde speciaal 'cultuurtraject aanbod'. Opvallend is dat de meeste deelnemende instellingen theaters en concertzalen zijn.
- Van de scholen is op dit moment ruim 70% tevreden over de samenwerking met de steunfunctie-instelling, de culturele instellingen zijn iets minder positief over hun ervaringen op dat punt.
- Als belangrijkste succesfactoren voor de continuering van het cultuurtraject noemen de scholen in de eerste plaats de rol van de steunfunctie-instelling (organisatie en logistiek) en vervolgens het draagvlak dat in de school is gecreëerd.
- De culturele instellingen noemen als belangrijkste factor voor het succes de financiële armslag die zij krijgen door middel van subsidies.

Naast de informatie over de huidige stand van zaken over het cultuurtraject, leverde het onderzoek ook specifieke gegevens op over cultuureducatieve activiteiten van scholen en culturele instellingen in de werkgebieden van de steunfunctie-instellingen. Deze gegevens zijn vooral interessant voor de voor deze laatste partij, omdat het bijdraagt aan het inzicht hoe zij zich beter kunnen profileren in deze markt.

- Ruim driekwart van de scholen voor voortgezet onderwijs besteedt, ook buiten de cultuurtrajecten, aandacht aan cultuureducatie. Bij de buitenschoolse activiteiten scoren dan receptieve activiteiten (musea) het hoogst, terwijl binnenschools de actieve beoefening het populairst is (toneel).
- Veel scholen hebben uitbreidingsplannen: 77% voor de Tweede Fase, 54% voor de bovenbouw vbo/mavo en 42% voor de basisvorming.
- Van de culturele instellingen heeft 47% plannen om nieuw aanbod te ontwikkelen voor de doelgroep jongeren.
- Van de scholen die uitbreidingsplannen hebben, werkt 68% samen met de steunfunctie-instelling. In deze samenwerking doen zich geen knelpunten voor.
- Bij de uitvoering en de ontwikkeling van nieuwe culturele activiteiten door scholen zijn er vooral knelpunten op het gebied van de financiering.
- Ongeveer de helft van het totaal aantal geïnterviewde culturele instellingen werkt – ook buiten het cultuurtraject - samen met de steunfunctie-instellingen. Een groot deel (80%) is daar tevreden over.
- De instellingen die niet samenwerken hebben daar diverse redenen voor zoals: niet benaderd, onbekend fenomeen en: niet nodig.
- Zeventig procent van de culturele instellingen ervaart knelpunten als het gaat om educatief aanbod voor het voortgezet onderwijs. Het grootste knelpunt is de financiering, gevolgd door ontwikkeling (wat is de behoefte van scholen) en uitvoering (afstemming lesrooster, reiskosten).
- Zestig procent van de scholen heeft geen behoefte aan advies op het gebied van culturele activiteiten. Zij die dat wel hebben willen advies over cultureel aanbod en de financiering.
- Van de culturele instellingen heeft bijna de helft behoefte aan advies. Het betreft dan advies over regionale samenwerking, gevolgd door advies over de financiering. Ook advies over de ontwikkeling van lespakketten scoort hoog.
- De steunfunctie-instellingen hebben zowel bij de scholen als bij de culturele instellingen over het algemeen een goede naam, zij het dat de culturele instellingen zich soms iets negatiever uitlaten.

1. De heer H. Eijgenraam, Edu-Art Gelderland
2. De heer J. Mols, Edu-Art Gelderland, Regionaal steunpunt Zuid
3. De heer J. Verdult, Kunstgebouw Rijswijk
4. Mevrouw J. Post, Triade, Den Helder
5. De heer P. Grooten, Kunst en Cultuur Amersfoort
6. Mevrouw K. Klomp, Kunst op school, Zwolle
7. Mevrouw H. Popma- Kouwelaar, Creatief Centrum de Leeuwenburg Deventer
8. Mevrouw Els Zijlstra, Concordia Kunst & Cultuur Enschede
9. Mevrouw Conny van der Bijl, Kunstweb Amsterdam

